

A vegetáció térképezésének objektivitása

MOLNÁR Zsolt – HORVÁTH Ferenc – KERTÉSZ Miklós – KUN András, valamint
 ASZALÓS Réka – BAGI István – BARABÁS Sándor – BIRÓ Marianna – CSECSEKITS Anikó – CSETE Sándor –
 GERGELY Attila – HAHN István – HALASSY Melinda – HORVÁTH András – KÖRMÖCZI László –
 MARGÓCZI Katalin – MOLNÁR Edit – RÉDEI Tamás – S. CSOMÓS Ágnes – SEREGÉLYES Tibor –
 SZABÓ Mária – SZOLLÁT György – TATÁR Dóra – VIDÉKI Róbert

A vegetáció- illetve élőhelytérképezés céljai leggyakrabban

- egy terület "megismerése", ekkor a térképezés ötletadó, hipotézisgeneráló munkafázis, egy terepi munka "kötelező" mellékterméke (sensu FEKETE Gábor),
- állapotörögztetés, monitorozás alapkutatási vagy természetvédelmi céllal, ekkor különös fontosságot kap a térkép objektivitása, pontossága, megbízhatósága,
- a mintázat- és tájdinamika elemzése (tájökológiai kutatás).

Előadásunk célja, hogy

- tudatosítsuk: a vegetációtérképezés szubjektív, még ha "közös szituációban" is térképezünk, akkor is sokféle a végeredmény,
- hangsúlyozzuk a közös tréningek fontosságát a szubjektivitás csökkentésében,
- motiváljuk a mindig megmaradó szubjektív döntések kellő dokumentálást (a módszer részletes leírásával, a foltok szöveges jellemzésével stb.).

A térképezés objektivitását sok tényező veszélyezteti, illetve csökkenti (most csak a foltokat, pont- és vonalobjektumokat lehatároló térképezést tárgyaljuk, mint leggyakoribbat).

- a lépték eltalálása (mely függ a térképezés céljától, sőt az egyes alterületek eltérő érdekességétől)
 - térbeli lépték: minimális foltméret, cirádáltság, mozaikok, átmenetek kezelése,
 - időbeli lépték: szezonális, fluktuációs kérdések,
 - kategóriarendszer "léptéke", finomsága, mozaikok, átmenetek kezelése.
- az átmenetek problémája
 - kategóriák között,
 - térbeli kontinuum – határproblémák,
 - időbeli változások problémája.
- tájékozódás, határlokalizációs problémák és viszonyítás
- jelkulcs egyértelműsége (a vegetáció tér- és időbeli diszkontinuitása következményeként)
- térképzési gyakorlat, illetve elméleti felkészültség

A térkép "jószágát"- célszerűen – felhasználhatóságának mértékével mérhetjük (egy firkált, de célirányos térkép jobb lehet, mint egy igen részletes, de nem célirányos térkép). Gyakori eset azonban, hogy a térképezés célja sokféle (és ezért felhasználhatósága is igen nehezen mérhető), illetve, hogy csak a jövőben derül ki, hogy a célirányos térképezés valóban a legfontosabb jelenséget térképezte-e.

A térképek pontosságának összetevői:

- pozicionális pontosság (hová?)
- attribútumbeli pontosság (mit?)
- térbeli részletesség mértéke (felbontás, generalizáltság)
- szomszédosság (mi mellett mi?)
- rontás, szakmai tévedés, szándékos torzítás

Esettanulmány

Bugacon, a Pásztor múzeum környékén 1997. június 18-19-én 20 botanikus, egymástól függetlenül, 2 óra alatt térképezett egy kijelölt területet azonos jelkulccsal, azonos méretarányban, azonos történeti, illetve friss légifotók és térképek segítségével. A közös térképezés célja az volt, hogy adatokat kapjunk a térképezés szubjektivitásának / objektivitásának, illetve hibakomponenseinek mérhetőségéről.

A közös térképezés, mely a D-TMap program szervezésében zajlott, egyben a közös térképezési kultúra kialakításának is fontos eszköze volt. E program célja a Duna-Tisza köze aktuális élőhelyeinek térképezése 1: 50 000-es méretarányban mintaterületek felmérése és távérzékelt anyagok számítógéppel segített vizuális interpretációjával természetvédelmi, illetve alapkutatási céllal. A programban résztvevő több, mint 20 térképező eltérő előképzettsége miatt különös hangsúlyt fektetünk a közös térképezési kultúra kialakítására.

A bugaci térképezés legfontosabb tanulságai:

- nincs két teljesen egyforma élőhelytérkép, az átlagos hasonlóság jócskán 50 % alatti,
- egy, a szakmai közösség által kidolgozott és elismerten eléggé egyértelmű kategóriarendszer esetében is az egyes foltok típusokba sorolása igen eltérő lehet az egyes térképezőknél,
- a térképek sok szempontból mégis igen hasonlóak (felbontás, élőhelymintázat, határok stb.)
- vannak gyakoribb és ritkább eltérések a térképek között, vannak közeli kategóriák és távoliak egyazon pozícióba ábrázolva,
- eltérő szakmai háttérű emberek eltérő térképeket készítettek (eltérő térképezési gyakorlat, eltérő Kiskun-ság- és Á-NÉR-ismeret, eltérő légifotó- és térképolvasási képesség, eltérő alaposág és térképezési sebesség),
- kicsi döntéskülönbség "távoli" kategóriákat eredményezhet, pl. alföldi sztyepprét vs. alföldi gyomos üde gyepek; természetközeli égerláp vs. tájidegen fajokkal elegyes erdő részben betelepült cserje- és gyepszinttel,
- a foltjellemezés fontossága nyilvánvaló (1-2 soros szöveges jellemzéssel, fajlistával a problémásabb esetek is viszonylag jól dokumentálhatók),
- további tanulságok a térképek térinformatikai feldolgozása után várhatók.